

Imperiul Roman s-au menținut, iar teritoriul de la nordul Dunării a rămas în atenția împăraților romani. Astfel, în timpul împăratului **Constantin cel Mare** (306-337) a fost reinstaurată stăpânirea romană la nord de Dunăre. La fel s-a întâmplat și în timpul împăratului **Justinian** (527-565), după cum aflăm din lucrarea sa, *Novellae*.

După retragerea aureliană, în zona nord-dunăreană, locuită de populația romanizată, au pătruns mai multe popoare migratoare (huni, goți, gepizi, avari, slavi, bulgari etc.), dar, dintre acestea, doar slavii au influențat etnogeneza românească, astfel adstratul limbii române fiind slav.

În perioada secolelor al IV-lea-al VIII-lea, limba latină populară (vulgară) vorbită de daco-romani s-a transformat în limba protoromână, așa cum o dovedește expresia *torna, torna. fratre*, amintită de Theophanes Confessor, în lucrarea *Chronografia*, din secolul al IX-lea.

În 602, când slavii aflați la nordul Dunării au trecut masiv la sudul Dunării, străpungând *limesul* dunărean, a încetat stăpânirea bizantină asupra Dobrogei și s-a produs separarea romanității nord-dunărene de cea sud-dunăreană, precum și fragmentarea comunităților locale care vorbeau limba latină, astfel încât fiecare dintre acestea a dezvoltat în mod diferit fondul originar latin, formându-se mai multe *dialecte* ale limbii române: dialectul daco-român, vorbit în România, Republica Moldova, precum și în comunitățile românești din Serbia, Ucraina, Bulgaria, Ungaria și dialectele sud-dunărene: aromân, istro-român, megleno-român, vorbite în sudul Peninsulei Balcanice.

Romanizarea reprezintă procesul complex și îndelungat, prin care o populație cucerită de romani preia modul de viață roman și limba latină. Componenta cea mai importantă a procesului de romanizare este componenta lingvistică. O populație este considerată romanizată atunci când renunță să folosească propria limbă și folosește limba latină.

Romanizarea geto-dacilor s-a realizat în 3 etape:

- Etapa inițială (preliminară) a romanizării, cuprinsă între secolele I î.Hr.-I d.H., care este etapa în care au avut loc primele contacte economice, culturale, diplomatice, militare între geto-daci și romani.
- Etapa oficială (clasică) a romanizării, cuprinsă între 106-271, care este etapa cea mai importantă, deoarece în această etapă au acționat factorii romanizării: armata romană, administrația romană, veteranii, coloniștii, viața economică, urbanizarea, dreptul roman, viața culturală și viața religioasă.
- Etapa desăvârșirii și generalizării romanizării, care s-a desfășurat după retragerea aureliană (271-275) și până la sfârșitul secolului al VIII-lea, în timpul marilor migrații ale popoarelor, în care a continuat modul de viață roman la nordul Dunării și au fost supuși romanizării dacii liberi.

Creștinismul a avut o contribuție importantă în procesul de romanizare a autohtonilor, fiind răspândit în limba latină de misionarii veniți de la sud de Dunăre.

Obiectele paleocreștine, descoperite la nordul Dunării, în secolele II-III d.H., sunt puțin numeroase, dar după anul 313, când, prin Edictul de la Milano, împăratul **Constantin cel Mare** (306-337) a recunoscut creștinismul ca religie oficială, vestigiile creștine au devenit tot mai numeroase. Din secolul al IV-lea d.H., datează donariul de bronz de la Biertan, județul Sibiu, care prezintă monograma creștină și inscripția în limba latină „Ego, Zenovius votum posui“ (*Eu, Zenovius, am pus acest dar*), care dovedește pătrunderea creștinismului în Transilvania, iar din secolul al VI-lea datează crucea de aur de la Histria.

2. Romanitatea românilor în izvoarele medievale timpurii

Romanitatea este elementul esențial al identității lingvistice și culturale a poporului român. Romanitatea românilor a fost o preocupare pentru cronicari, istorici, filologi, geografi, care s-au străduit să demonstreze originea romană a românilor, continuitatea romană în Dacia după retragerea aureliană, originea latină a limbii române. Ea a dat naștere la multe controverse, polemici, teorii contradictorii, unele urmărind alte scopuri decât cele științifice.

Prin romanitatea românilor se înțelege descendența romană a românilor din coloniștii aduși de romani în Dacia Traiană, unitatea de neam a românilor și latinitatea limbii române, ceea ce presupune continuitatea geto-dacilor după războaiele daco-romane și a daco-romanilor după retragerea aureliană, în timpul marilor migrații.

Primii care s-au referit la originea romană a românilor au fost cronicarii bizantini.

În secolul al V-lea, populația autohtonă daco-romană de la nordul Dunării este menționată, fără a se face referire la originea ei romană, în lucrarea *Istoria goșilor*, scrisă de cronicarul bizantin Priscus Panites.

Cea dintâi atestare a elementului romanic la nord de Dunăre, în izvoarele medievale timpurii, datează din secolul al VII-lea, în tratatul militar bizantin *Strategikon*, scris de împăratul Mauricius, populația romanizată fiind desemnată cu termenul de *romani*.

În secolul al IX-lea, într-o lucrare a geografului armean Moise Chorenati, este menționată „țara necunoscută ce-i zic Balak-Valahia“, iar în cronica turcă *Oguzname* este menționată o „țară a vlahilor“ (*Ulak Ili*).

În prima jumătate a secolului al X-lea, împăratul bizantin **Constantin al VII-lea Porfirogenetul** (912-959), în lucrarea *Despre administrarea imperiului*, desemnează populația neslavă din Balcani cu termenul de *romani*, menționând că „aceștia se mai numesc și romani pentru că au venit din Roma și poartă acest nume până în ziua de astăzi“.

În scrisorile împăratului bizantin **Vasile al II-lea Macedoneanul** (976-1025), care datează din anii 980 și 1020, românii sunt desemnați cu termenul de *vlahi*.

În secolul al XI-lea, în *Sfaturi și povestiri*, cronicarul bizantin Kekaumenos îi menționează pe vlahii sud-dunăreni: „Poporul blachilor [...] locuia mai întâi lângă Dunăre și Saos, râu pe care acum îl numim Sava [...]“.

La mijlocul secolului al XI-lea, geograful persan Gardizi, în tratatul *Podoaba istoriilor*, referindu-se la români, îi așază între bulgari, ruși și unguri, într-un spațiu cuprins între Dunăre și un „munte mare“.

În secolul al XII-lea, cronicarul bizantin Ioan Kynnamos, secretar al împăratului bizantin **Manuel Comnenul** (1143-1180), în lucrarea *Epitome*, descrie o campanie militară bizantină împotriva maghiarilor, care a avut loc în 1167, și menționează despre vlahi „se zice că sunt coloni veniți de demult din Italia“.

Maghiarii, ca și bizantinii, au întreținut un contact permanent cu românii, romanitatea acestora fiindu-le cunoscută. Astfel, *Cronica notarului anonim al regelui maghiar Bela* (*Cronica lui Anonymus*), numită *Gesta Hungarorum* (*Faptele ungurilor*), furnizează cea mai bogată și completă relatare despre situația găsită de maghiari la venirea lor în Panonia și menționează că „această țară o locuiesc slavii, bulgarii și blachii, adică păstorii romanilor“.

La începutul secolului al XIII-lea, în corespondența dintre conducătorul țaratului româno-bulgar, **Ioniță cel Frumos** (1197-1207) și papa Inocențiu al III-lea, ideea romanității românilor ocupă un loc central.

La sfârșitul secolului al XIII-lea, cronicarul maghiar Simon de Keza a scris *Gesta Hunnorum et Hungarorum* (*Faptele hunilor și ale ungurilor*), în care a menționat că „vlahii, care au fost păstorii și agricultorii acestora, au rămas de bunăvoie în Panonia“.

3. Romanitatea românilor în secolele XV-XVIII

Odată cu declanșarea expansiunii otomane în Balcani și spre centrul Europei, iar apoi cu începutul luptei antiotomane a Țărilor Române, la sfârșitul secolului al XIV-lea, interesul european față de români a sporit, manifestându-se în preocupările umaniștilor italieni față de originea și istoria acestora. Astfel, umaniștii italieni din secolul al XV-lea, precum Poggio Bracciolini, Flavio Biondo, Enea Silvio Piccolomini, Antonio Bonfini, Filippo Buonaccorsi, în lucrările lor, au afirmat originea latină a românilor.

Poggio Bracciolini (1380-1459) a fost primul umanist italian care a afirmat originea romană a poporului român. El a constatat existența a numeroase elemente comune între limba română și limba latină, precum și existența la românii nord-dunăreni a unei tradiții referitoare la descendența lor dintr-o colonie înființată de Traian.

Flavio Biondo (1392-1463), secretar apostolic și erudit umanist, afirma despre românii cu care se întâlnise la Roma că „invocau cu mândrie originea lor romană“.

Enea Silvio Piccolomini (1405-1464), devenit papă, între 1458-1464, sub numele de Pius al II-lea, a contribuit cel mai mult dintre umaniștii italieni la răspândirea teoriei romanității românilor. În lucrarea *Cosmografia*, apărută în 1501, el și-a cules informațiile referitoare la Țările Române de la misionarii dominicani și franciscani.

Antonio Bonfini (1434-1503), care a trăit ultimii ani ai vieții la curtea regelui Ungariei, Matei Corvin, a scris la comanda acestuia o istorie a ungarilor (*Decadele*), în care preciza că „din legiunile și din coloniile duse în Dacia de Traian și ceilalți împărați s-au tras românii“.

În secolul al XVI-lea au scris despre romanitatea românilor umaniștii italieni Anton Verancsics și Francesco della Valle.

Anton Verancsics (1504-1573), în lucrarea *Descrierea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești*, apărută după 1549, precizează că „Poporul care locuiește aceste pământuri în vremea noastră este acel al valahilor care își trage originea de la romani, deși cu un nume mult schimbat“.

Francesco della Valle, în lucrarea *Însemnări despre originea, obiceiurile și orașele românilor*, apărută în 1532, scria că „Limba lor e puțin deosebită de limba noastră italiană; ei își zic în limba lor romani spunând că au venit din vremuri străvechi, de la Roma“. El a fost primul cărturar care a reprodus o propoziție în limba română: „Stii Romînest?“ („Știi românește?“)

În 1514, **Jan Laski**, episcop de Gnezno, vorbind în Conciliul din Lateran despre Moldova, a semnalat originea romană a populației: „căci ei spun că sunt oșteni de odinioară ai romanilor“.

Nicolaus Olahus (1493-1568), umanist transilvănean, în lucrarea *Hungaria*, din 1536, este primul dintre umaniștii de origine română care susține unitatea de neam, limbă, obiceiuri și religie a românilor. În 1542, umanistul **Johannes Honterus** înscrie în harta sa numele Dacia pentru întregul teritoriu locuit de români.

Politizarea originii latine și a continuității poporului român s-a manifestat după unirea Țărilor Române, înfăptuită de Mihai Viteazul. Astfel, **István (Ștefan) Szamosközy**, după ce afirmase, într-o lucrare din 1593, că românii sunt urmași ai romanilor, descendența lor fiind atestată de limba acestora, care s-a desprins din limba latină, după Unirea de la 1600, înfăptuită de Mihai Viteazul, el și-a schimbat radical opinia, susținând că românii nu pot fi urmașii coloniștilor romani, deoarece aceștia au fost mutați la sudul Dunării în timpul împăratului Gallienus și că sunt doar urmașii dacilor romanizați în timpul stăpânirii romane în Dacia. El a fost combătut de cărturarii sași L. Toppeltinus și J. Troster, ultimul fiind autor al unei lucrări despre Dacia, apărută în 1666, în care afirma că „românii de azi ce trăiesc în

Țara Românească, Moldova și munții Transilvaniei nu sunt decât urmașii legiunilor romane“.

În prima jumătate a secolului al XVII-lea, germanul **Martin Opitz** a găsit o confirmare a originii romane a poporului român în limba română, considerată cea mai apropiată de limba latină dintre toate limbile romanice și în obiceiurile populare românești.

În 1666, la Amsterdam, a apărut cronică lui **Ioan Lucius (Ivan Lucic)** despre istoria Croației și Dalmației, în care un capitol a fost consacrat exclusiv discutării originii romane a poporului român. Lucius nu a negat continuitatea elementului roman în Dacia traiană, dar a susținut că el a fost sporit printr-o imigrare provocată de către bulgari de la sud la nord de Dunăre.

În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, istoricii sași au afirmat originea romană a românilor. Istoricul sas care a contribuit cel mai mult la răspândirea în afara mediului românesc a teoriei originii romane a românilor a fost brașoveanul **Martin Schmeitzel** (1679-1747), care a predat, mai mulți ani, la Universitatea din Halle, un curs despre istoria Transilvaniei și a difuzat opiniile despre romanitatea românilor prin lucrările tipărite în străinătate.

Secolul al XVII-lea marchează apogeul culturii medievale românești și reprezintă „secolul de aur al istoriografiei românești“, deoarece atunci au apărut primele cronici în limba română. El a marcat în istoria culturii medievale românești emanciparea definitivă de slavonism și desprinderea de tiparele bizantine.

În *Letopisețul Țării Moldovei*, **Grigore Ureche** (1590-1647) a subliniat originea comună latină a românilor din toate provinciile istorice: „De la Râm ne tragem și cu a lor cuvinte ni-i amestecat graiul“.

Miron Costin (1633-1691) a susținut că, după cucerirea Daciei de către romani, aceștia au populat-o cu coloniști originari din Italia, iar la retragerea românilor din Dacia, nu au plecat toți, mulți rămânând pe loc și rezistând năvălirilor barbare. În *De neamul moldovenilor*, care reprezintă în istoria literaturii române primul tratat savant consacrat exclusiv analizei originii neamului, Miron Costin a afirmat că istoria românilor începe cu cea a dacilor antici, cucerți și supuși de romanii lui Traian, pe care îl consideră „descălecătorul cel dintâi“ al românilor.

Stolnicul **Constantin Cantacuzino** (1640-1714), în *Istoria Țării Românești*, apărută în 1700, subliniază continuitatea dacilor sub stăpânire romană, unitatea și continuitatea românilor și așază la originea etnogenezei românilor elementele de bază: dacii și romanii. El susține că românii se consideră urmași ai romanilor și se mândresc cu această descendență glorioasă.

Cărturarul **Dimitrie Cantemir** (1673-1723), în lucrarea *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, scrisă între 1719-1722, susținea că „Aceștia dară [...] vestiți romani [...] sunt moșii, strămoșii noștri, a moldovenilor, muntenilor, ardelenilor“.

Dimitrie Cantemir a susținut originea pur romană a românilor, prin dispariția totală a dacilor după cucerirea Daciei de către Traian, pe care îl consideră „săditorul și răsăditorul nostru“.

Până în secolul al XVIII-lea, continuitatea populației romanice la nordul Dunării nu a fost pusă la îndoială de oamenii politici și istoricii austrieci și maghiari, care recunoșteau romanitatea, vechimea și numărul mare al românilor din Transilvania. În 1778, **Benko Jozsef**, în lucrarea *Transilvania, sive magnus Transilvaniae Principatus*, arăta că, la abandonarea provinciei Dacia „mulți romani împreună cu dacii indigeni au rămas pe loc“. Împăratul Austriei, **Iosif al II-lea** (1780-1790), îi socotea pe români „incontestabil, cei mai vechi și mai numeroși locuitori ai Transilvaniei“.

În 1791, contele **Teleki**, președinte al Cancelariei Aulice Transilvane, recunoștea că „românii sunt locuitorii cei mai vechi ai Transilvaniei“, iar istoricul **Husztii Andras** afirma că: „Nicio națiune nu are limba atât de apropiată de acea veche romană ca națiunea valahilor, ceea ce este un semn sigur și care nu poate înșela că ei sunt în Transilvania urmașii vechilor colonii romane“.

4. Teoria imigraționistă (roesleriană)

În secolul al XVIII-lea, românii din Transilvania, care, deși reprezentau 60% din populație, erau considerați *tolerați*, și-au cerut drepturile naționale, folosind romanitatea, numărul mare al populației și vechimea în acest spațiu ca argumente pentru obținerea acestora.

Lupta de emancipare națională a românilor din Transilvania a fost declanșată de episcopul unit **Ioan (Inochentie) Micu-Klein**, care, în 1744, a elaborat *Supplex Libellus*, în care solicita stăpânirii habsburgice recunoașterea drepturilor politice și sociale pentru români, aducând ca argumente originea romană a românilor, vechimea, numărul mare al acestora și continuitatea de locuire în Transilvania.

Unirea unei părți a clerului și a românilor ortodocși cu Biserica Catolică, în 1697, iar apoi acordarea de drepturi românilor uniți, prin diplomele leopoldine ale Unirii din 1699 și 1701, puneau în pericol ordinea tradițională favorabilă națiunilor privilegiate. Acceptarea originii romane a românilor ar fi însemnat că aceștia s-au aflat în Transilvania, înaintea maghiarilor, sașilor și secuilor, ceea ce le-ar fi conferit românilor o superioritate de civilizație greu de împăcat cu statutul lor de *națiune tolerată*. De aceea, istoricii și geograful austrieci și maghiari s-au străduit să dovedească întregii lumi științifice că românii din Transilvania nu sunt urmașii direcți ai populației romane aduse în Dacia.

În replică la declanșarea mișcării de emancipare națională a românilor, a fost elaborată **teoria imigraționistă**, care a fost susținută de austriecii Franz Joseph Sulzer, Johann Christian Engel, precum și de maghiarii Bolla Marton și I.C. Eder.

Această teorie susține că poporul român s-a format la sud de Dunăre, de unde ar fi imigrat la nord de Dunăre și în Transilvania, la mijlocul secolului al XIII-lea, adică după ocuparea Transilvaniei de către maghiari și după instalarea sașilor și a secuilor. Scopul lansării teoriei imigraționiste era unul politic, urmărindu-se anularea argumentelor istorice ale românilor în lupta pentru obținerea drepturilor naționale și justificarea privilegiilor deținute de maghiari, sași și secui, precum și a statutului de „tolerați“ atribuit românilor.

Austriacul **Franz Josef Sulzer**, în *Istoria dacilor transalpini*, apărută în 1781, la Viena, susținea că românii nu se trag din coloniștii romani din Dacia, aceasta fiind părăsită de toată populația, odată cu retragerea aureliană. Prin urmare, românii s-ar fi format ca popor la sud de Dunăre, într-un spațiu neprecizat, undeva între bulgari și albanezi, de la care au preluat influențe în limbă, precum și credința ortodoxă, de unde, spre mijlocul secolului al XIII-lea, au imigrat la nordul Dunării și în Transilvania.

Replica la apariția teoriei imigraționiste a venit din partea istoricului sas **Michael Lebrecht**, care scria, în 1784, că românii, ca urmași ai romanilor, sunt „cei mai vechi locuitori ai acestei regiuni“, și apoi de la istoricul englez **Edward Gibbon**, care, în lucrarea *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman*, apărută în 1787, arăta că în Dacia, după retragerea aureliană, a rămas „o parte însemnată din locuitorii ei, care mai mare groază aveau de migrare decât de stăpânitorul got“.

Istoricii din Școala Ardeleană au combătut teoria imigraționistă, dar, din dorința de a demonstra vechimea și continuitatea de locuire a românilor, aceștia au susținut originea pur romană a românilor, ei demonstrând faptul că dacii au fost exterminați în urma războaielor dintre Traian și Decebal. În 1791, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Samuil Micu, Ioan Para, Ioan Budai-Deleanu, Ioan Piuariu Molnar, Iosif Meheși au elaborat și tipărit, la Cluj, *Supplex Libellus Valachorum*, primul program politic modern al românilor din Transilvania, în care precizau faptul că românii sunt cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei, fiind urmași ai coloniștilor romani.

Teoria imigraționistă a fost reluată și dezvoltată în secolul al XIX-lea, după realizarea dualismului austro-ungar, în 1867, de către geograful austriac **Robert Roesler**, în *Dacien und Romanen (Dacii și romanii)*, apărută în 1868, și *Romanische Studien (Studii românești. Cercetări asupra istoriei vechi a României)*, tipărită în 1871. Acesta a susținut că românii sunt un popor de păstori nomazi, populația dacică a fost exterminată în urma cuceririi romane, toponimia dacică ar fi dispărut ca urmare a acestei exterminări, romanizarea nu s-a putut realiza în cei 165 de ani de stăpânire romană, în urma retragerii aureliene din 271-275, pământul fostei provincii Dacia ar fi rămas pustiu, iar formarea poporului român și a limbii române ar fi avut loc doar în sudul Dunării, în centrul sau vestul Peninsulei Balcanice, de unde au trecut la nordul Dunării, iar apoi au pătruns în Transilvania, în secolele X-XIII,

unde i-au găsit pe maghiari și pe sași. Argumentele lui în favoarea ideii că poporul român și limba română s-au format la sud de Dunăre erau: lipsa elementelor germanice din limba română, existența elementelor lexicale comune în limbile română și albaneză, asemănarea dintre dialectele daco-român și macedo-român, preluarea limbii slavone ca limbă de cult.

Teoria roesleriană a fost combătută pe baze științifice de către istoricii Bogdan Petriceicu Hasdeu, A.D. Xenopol, Dimitrie Onciul, Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Constantin Daicoviciu, Constantin C. Giurescu, David Prodan și Gheorghe I. Brătianu, precum și de filologii Alexandru Philippide și Alexandru Rosetti.

5. Romanitatea românilor în secolele XIX-XX

Primul istoric român care a luat atitudine față de teoria roesleriană a fost **Bogdan Petriceicu Hasdeu**, care a susținut supraviețuirea elementului autohton geto-dac în urma cuceririi Daciei, continuitatea daco-romanilor după retragerea aureliană și apoi a românilor la nord de Dunăre. În 1860, în studiul *Pierit-au dacii?*, el a demonstrat că istoricii din Școala Ardeleană au făcut o interpretare forțată a izvoarelor antice și a ajuns la concluzia că dacii nu au pierit și că substratul dacic nu poate fi contestat, dar nici colonizarea romană nu a însemnat o infuzie de romani puri, ci de cele mai diverse origini.

Bogdan Petriceicu Hasdeu este autorul teoriei *circulației cuvintelor*, în care a arătat că structura unei limbi nu este dată de numărul brut al cuvintelor, ci de circulația acestora. El a demonstrat că slavismele din limba română, cu toate că nu sunt puține, în circulația lor, ele se pierd în fața cuvintelor latine și a subliniat faptul că se pot alcătui fraze întregi numai cu cuvinte din limba latină, dar că nu se poate alcătui nicio propoziție doar din cuvinte exclusiv de alte origini.

A.D. Xenopol a scris, în 1884, lucrarea *Teoria lui Roesler. Studii asupra stăruinței românilor în Dacia Traiană*, în care a combătut teoria imigraționistă și în care a adus o serie de argumente în favoarea romanității românilor: elementul traco-dacic reprezintă baza etnică a poporului român, peste care s-a suprapus elementul roman, prezența termenilor creștini de origine latină în limba română se explică prin permanentele legături între populația romanizată de la nord de Dunăre și aceea de la sud de Dunăre, arheologia, toponimia, hidronimia aduc dovezi incontestabile ale continuității dacilor, după 106, și ale daco-romanilor, după retragerea aureliană. În legătură cu chestiunea părăsirii Daciei, A.D. Xenopol, a afirmat că: „Popoarele nomade se strămută înaintea unei năvăliri, cele așezate rămân lipite de teritoriul lor și năvălirea trece peste ele“.

Dimitrie Onciul, în lucrarea *Scrieri istorice*, publicată în 1885, pornind de la ideea lui Franz Joseph Sulzer, care spunea că poporul român s-a format la sud de

Dunăre, a susținut faptul că poporul român s-a format atât la nord, cât și la sud de Dunăre.

Vasile Pârvan, în lucrările *Începuturile vieții romane la gurile Dunării* (1923) și *Getica* (1926), a demonstrat că românii sunt în cel mai înalt grad și daci, și romani. În 1935, **Constantin C. Giurescu**, în lucrarea *Formarea poporului român*, susținea că majoritatea locuitorilor Daciei romane au constituit-o dacii și că „romanismul a biruit în Dacia, fiindcă el a câștigat pe autohtoni“.

Gheorghe I. Brătianu, în lucrarea *O enigmă și un miracol istoric: poporul român*, apărută în 1937, demonstrează că romanitatea și continuitatea românilor sunt procese reale, și nu miracole.

În 1947, istoricul oficial al regimului comunist, **Mihail Roller**, în lucrarea *Istoria României*, a exagerat importanța elementului slav în cadrul etnogenezei românești și a evidențiat rolul statului Rusia kieveană în formarea statelor medievale românești.

În 1965, Nicolae Ceaușescu a declanșat o campanie de reînviere a sentimentului național al românilor. Astfel, după 1971, a apărut *teoria autohtoniei și a continuității*, ceea ce a făcut ca, după 1980, să ia naștere polemica dintre istoricii români și istoricii maghiari și bulgari, care contestau teoria autohtoniei și a continuității. În 1984, istoricul David Prodan, în lucrarea *Din istoria formării națiunii române*, scria: „Națiunea română este cu mult cea mai veche dintre toate națiunile Transilvaniei din vremea noastră“.

După 1989, istoriografia românească a evidențiat cu argumente solide romanitatea românilor. În 1993, istoricul Adolf Ambruster, originar din Transilvania, în lucrarea *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, a făcut o analiză a ideii romanității românilor și a susținut că ideea romanității românilor înseamnă, în primul rând, ideea descendenței romane a românilor din coloniștii romani transplantați în Dacia traiană. În 1997, în lucrarea *Istorie și mit în conștiința românească*, istoricul Lucian Boia a susținut că „singura raportare incontestabilă la origini este susținută până la urmă de limbă“.

Testul nr. 1

SUBIECTUL I (30 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursele de mai jos:

A. „Geto-dacii se unesc într-un mare stat sub Burebista (c. 82-44). Scrie Strabon: «Ajuns în fruntea neamului său care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine, ajungând să fie temut chiar și de romani». Potrivit afirmațiilor aceluiași istoric, Burebista avea o armată de 200 000 de oameni. [...] Statul dac devenise astfel o forță politică și militară de temut în spațiul dintre Dunărea de Mijloc, Marea Neagră și Munții Balcani. O inscripție greacă din Dionysopolis îl considera pe Burebista «cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia». Cu armata sa, Burebista îi înfrânge pe celții din Panonia, își impune autoritatea asupra cetățitorilor grecești de pe litoralul nordic și apusean al Mării Negre, de la gurile Bugului la Golful Burgas. În preajma bătăliei de la Farsalos (48), el oferă ajutor lui Pompei împotriva lui Caesar. Moare după 44, victimă a unui complot. După moartea lui, statul pe care îl întemeiase nu mai are întinderea pe care o avusese.“

(Ion Bulei, *Scurtă istorie a românilor*)

B. „Traian a dus un prim război, în 101-102 d.H., l-a învins pe Decebal și i-a impus un tratat prin care acest rege al dacilor se angaja să-și distrugă cetățile, să nu facă alianță cu dușmanii Romei, să accepte arhitecți și ingineri romani și o oarecare supraveghere etc. De fapt, să devină un client al Romei. Dar Decebal n-a respectat tratatul, a reclădit cetăți, a căutat alianțe, până departe, cu dușmanii Romei; atunci Traian a hotărât o a doua campanie de cucerire a Daciei și înlăturarea lui Decebal.

Războiul are loc în 105-106 d.H. Traian a pus pe un arhitect grec din Siria, Apollodor din Damasc, să clădească un pod pe Dunăre, la Drobeta [...], pod care a fost privit ca o adevărată minune pentru acea vreme. Pătrunde în Dacia cu legiunile lui, iar alt corp de armată trece Dunărea din Scythia Minor (Dobrogea). Au loc lupte crâncene și, în cele din urmă, romanii cuceresc capitala Sarmizegetusa, iar Decebal se sinucide, pentru a nu cădea în mâinile învingătorului și a nu fi adus ca rob în cortegiul triumfal al lui Traian la Roma.“

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți împăratul roman, precizat în sursa **B**. **2 puncte**
2. Precizați, din sursa **A**, o informație referitoare la statul dac. **2 puncte**